

УДК 378:811

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-1-37>**Наталія БУРМАКІНА,***orcid.org/0000-0002-4960-5276**кандидат педагогічних наук,**старший викладач кафедри іноземних мов**Поліського національного університету**(Житомир, Україна) burmakinanatalia@gmail.com*

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЕКОЛОГІЯ»

Статтю присвячено проблемі формування іншомовної комунікативної компетентності студентів як необхідної складової частини професійної підготовки у магістратурі закладу вищої освіти екологічного спрямування. Метою дослідження визначено аналіз ефективності застосування кейс-технологій для формування вищезазначеної компетентності магістрів спеціальності «Екологія».

У дослідженні використано теоретичні методи (аналіз педагогічної, методичної літератури та нормативних освітніх документів для визначення сутності базових понять; методи порівняльного та системного аналізу; методи моделювання для розроблення кейсів екологічного спрямування); емпіричні методи (діагностичні, обсерваційні) задля виявлення ефективності застосування цієї інтерактивної технології. Результати проведеного дослідження встановили, що кейс-технологія – це інтерактивний метод, який може мати міждисциплінарний характер, зокрема інтегрувати вирішення конкретної ситуації (кейсу) професійного характеру та формування іншомовної комунікативної компетентності здобувача на другому магістерському рівні вищої освіти. Застосування кейс-технологій на заняттях з іноземної мови є ефективним для розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності, а саме аудіювання, читання, письма, говоріння іноземною мовою. Результативним є використання ситуаційної методики для формування лінгвістичної (фонологічної, лексичної, граматичної) компетенції випускника магістратури. У дослідженні наведено приклади кейсів, які були застосовані для роботи з магістрами спеціальності «Екологія». Діагностичними методами є тестування, бесіди та опитування, а також спостереження та самооцінка студентів магістратури. Вони дали змогу дійти висновків про високу ефективність та результативність використання кейс-технологій на заняттях з іноземної мови для формування іншомовної комунікативної компетентності студентів за наявності певних вхідних умов. Серед них виокремлено попередню мовну підготовку здобувача, методичну підготовку викладача, обізнаність викладача іноземної мови у питаннях екологічного спрямування, цікавий здобувачам контент кейсу.

Ключові слова: кейс-технологія, іншомовна комунікативна компетентність, навички, магістр, екологічна спеціальність.

Nataliia BURMAKINA,*orcid.org/0000-0002-4960-5276**Candidate of Pedagogical Sciences,**Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages**Polissia National University**(Zhytomyr, Ukraine) burmakinanatalia@gmail.com*

CASE STUDY AS THE METHOD FOR FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION OF MASTER'S DEGREE STUDENTS OF "ECOLOGY" SPECIALITY

The article is devoted to the problem of students' foreign language communicative competence formation as a necessary component of professional training of master's degree program in ecology. The purpose of the article is to analyze the efficiency of case study application for the formation of the mentioned competence during obtaining master's degree in ecology. The research has been supported by theoretical methods including the analysis of pedagogical, methodological literature, regulatory educational documents for the purpose of basic terms determination; comparative and systematic analysis method; modelling technique for the development of ecological cases; empirical data (diagnostics, observation) with a view to identifying the efficiency of the given interactive technology. The research results determine that case study is an interactive method which can possess interdisciplinary character integrating certain professional problem (case) solving and foreign language communicative competence formation of the students of master's degree program in ecology. Case study application shows positive effect on the development of foreign language listening, reading,

writing, speaking skills of education seeker. Besides, case study is efficient for the formation of linguistic competence focusing on phonological, lexical and grammar skills of students. The research demonstrates the ecological cases which have been applied for the work with master's degree program students of "Ecology" specialty. Diagnostic methods, in particular, tests, interview, examination, observation, students' self-assessment prove high efficiency and results of case study application for the formation of foreign language communicative competence of the students of Master's degree program in ecology subject to the availability of certain conditions. They are as follows: student's initial level of language knowledge, teacher's methodological level and his level of ecological knowledge, interesting case content.

Key words: case study, foreign language communicative competence, skills, master's degree student, ecological specialty.

Постановка проблеми. Відповідно до вимог сучасної вищої освіти, готовність фахівця до комунікації іноземною мовою є невід'ємною складовою частиною професійної підготовки. Дисципліна «Іноземна мова» входить до переліку компонентів навчальних програм як першого, так і другого рівнів вищої освіти. Більш того, складання іспиту з цього предмета є обов'язковою умовою вступу до магістратури закладу вищої освіти. Здобуття другого рівня вищої освіти передбачає поглиблення та вдосконалення іншомовних комунікативних навичок та вмінь здобувача.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти» від 4 жовтня 2018 р. № 1066, інтегральною компетентністю випускника магістратури визначено «здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування під час здійснення професійної діяльності», а одним із програмних результатів навчання названо «уміння спілкуватися іноземною мовою в науковій, виробничій та соціально-суспільній сферах» (Наказ МОН України № 1066).

Як наслідок, перед викладачем іноземної мови закладу вищої освіти постає проблема вибору ефективних методів і технологій для формування іншомовної комунікативної компетентності студентів, що має забезпечити можливість майбутньої вільної комунікації фахівця у професійній сфері.

Аналіз досліджень. Інтерактивні технології навчання сьогодні посідають провідне місце серед методів роботи, що застосовуються викладачами для ефективної навчальної діяльності. Такі технології передбачають постійну взаємодію і співпрацю здобувачів освіти в аудиторії, створюють позитивну демократичну атмосферу на занятті, за якої студент стає активним учасником освітнього процесу.

З-поміж інтерактивних технологій можна виокремити кейс-технологію. Ефективність та результативність її застосування у навчанні є тематикою робіт багатьох закордонних та вітчизняних дослідників. Один з активних розробників цього питання

Р. Йін загалом називає кейс-технологію стратегією, яка допомагає зрозуміти явища в реальних життєвих ситуаціях (Yin, 2003). Детальне визначення поняття знаходимо у дисертації В. Смелікової, яка зазначає, що кейс-технології – це група освітніх методів і прийомів навчання, що базуються на вирішенні реальних комунікативних ситуацій професійної діяльності (кейсів), які відображають практичну проблему та активізують комплекс засвоєних знань, для спільного аналізу, обговорення та прийняття рішень (Смелікова, 2017). Ю. Лаптінова, використовуючи термін «ситуаційна методика», вказує на те, що це є створенням умовних моделей майбутньої професійної діяльності, яке дає змогу максимально наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності (Лаптінова, 2016). Кейс-технологія робить можливим дослідження явища в його контексті, чим розвиває його глибинне розуміння (Halinen, Törnroos, 2005), допомагає знайти спільне та специфічне у конкретних ситуаціях (Karlsson, 2016), пояснити причинно-наслідковий зв'язок подій.

Науковці виокремлюють різноманітні види ситуаційної методики відповідно до різних вибраних критеріїв поділу. Одним із можливих варіантів є поділ на дослідницькі (призначені для визначення проблем та гіпотез задля подальшого дослідження); описові (описують події, що відбулися, спостереження щодо цього); пояснювальні (намагаються пояснити причини явища та обґрунтувати наслідки) (Johansson, 2016).

Ситуаційна методика широко застосовується в економіці, психології, праві, політології, соціології, екології, а також може мати міждисциплінарний характер, тобто у нашому випадку – інтегрувати професійну складову частину підготовки здобувачів освіти та формування їхньої іншомовної комунікативної компетентності в магістратурі екологічного спрямування.

Мета статті. Метою нашого дослідження визначаємо аналіз ефективності застосування кейс-технологій для формування іншомовної комунікативної компетентності магістрів спеціальності «Екологія». Для досягнення поставленої мети нами використано теоретичні методи

(аналіз педагогічної, методичної літератури та нормативних освітніх документів задля визначення сутності базових понять; методи порівняльного та системного аналізу; методи моделювання для розроблення кейсів екологічного спрямування); емпіричні методи (діагностичні, спостережіння) для виявлення ефективності застосування цієї інтерактивної технології.

Виклад основного матеріалу. Згідно з проведеним аналізом наукової літератури, готовність до іншомовної комунікації випускника магістратури передбачає наявність сформованої іншомовної комунікативної компетентності, яка характеризується високим рівнем розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності, а саме навичок аудіювання, читання, письма та говоріння іноземною мовою.

Кейс-технологія дає можливість задіяти формування усіх перерахованих видів мовленнєвої діяльності. Виклад кейсу безпосередньо може сприяти розвитку тих чи інших навичок. Наприклад, кейс, представлений у вигляді аудіо- чи відеофайлу, формує навички аудіювання слухача, кейс у друкованому вигляді сприяє удосконаленню навичок читання. Окрім цього, самостійна підготовка до вирішення проблеми професійного характеру дає можливість тренування навичок письма, а обговорення кейсу в аудиторії розвиває навички говоріння й знову ж таки аудіювання.

Нам імponує думка про те, що іншомовна комунікативна компетентність може розглядатися як набір компетенцій, що охоплює такі їх різновиди, як лінгвістична компетенція (володіння мовними засобами, знаннями мовного матеріалу, правилами його оформлення й оперування ним); тематична компетенція (володіння екстралінгвістичною інформацією); прагматична компетенція (здатність логічно пов'язувати речення задля продукування зв'язних відрізків мовлення); соціокультурна компетенція (знання соціокультурного контексту); компенсаторна компетенція (уміння досягати взаєморозуміння); навчальна компетенція (уміння користуватися довідковою літературою та словником для забезпечення адекватного засвоєння мови задля професійного спілкування); комунікативна компетенція (уміння спілкуватися без створення напруги зі співрозмовником, співпрацювати з ним) (Іванчук, 2016).

Перевагою застосування кейс-технологій за заняттях з іноземної мови у магістратурі є те, що вони сприяють розвитку усіх перерахованих компетенцій у складі іншомовної комунікативної компетентності.

«Занурення» у кейс (у пошуку найкращих шляхів виходу з ситуації) спонукає студентів до дис-

кусії, обміну думками. Неоднозначний, плюралістичний, суперечливий проблемний кейс у процесі його вирішення мотивує студентів формулювати власну думку, правильно її виражати, доводити власну точку зору, аргументувати та дискутувати. Результатом застосування методу є навички самостійно здобувати інформацію, вести дискусію у формі діалогу або полілогу. Від учасників кейсу вимагається уміння будувати своє повідомлення, слухати та враховувати альтернативну точку зору, аргументувати свою точку зору, висувати контраргументи опонентам, підтримувати дискусію, приходити до компромісу. Все це є уміннями, що відображають специфіку комунікативної компетентності. Отже, на заняттях студенти навчаються комунікації у процесі самої комунікації (Лаптінова, 2016).

Доречно окремо звернути увагу на потенційну ефективність застосування кейс-технологій для формування саме лінгвістичної компетенції студента. Оскільки кейс може бути представлений за допомогою аудіо- та відеообладнання, можна говорити про можливість удосконалення фонологічних навичок магістрів. Бажання брати активну участь у вирішенні проблеми професійного характеру стимулює здобувачів освіти збільшувати лексичний запас іноземної мови, при цьому «сене кейс-технологій полягає у відпрацюванні стійких взаємозв'язків між певними іноземними словами та ситуаційним компонентом, що визначає його вживання» (Holubnych, 2016). Кейс-технологія може бути ефективним методом тренування вживання часових форм іноземної мови, тобто розвиває граматичні навички магістрів. Так, у кейсах відбувається тренування навичок утворення речень минулого та теперішнього часу в іноземній мові (коли студент аналізує події, що передують екологічній проблемі, відбуваються в момент мовлення, мають вплив на сьогодення), а також активне творення форм майбутнього часу (коли студент передбачає можливий вплив екологічної ситуації на майбутнє).

Діагностичні методи, такі як тестування, бесіди та опитування, спостереження та самооцінка студентів магістратури, показали високу ефективність та результативність навчання за допомогою кейс-технологій.

Наведемо приклади екологічних кейсів, що були застосовані на заняттях з магістрами.

Task 1

From 2011 to 2015, California experienced its worst drought on record, with a combination of high temperatures and low precipitation. Drought conditions can have complicated effects on ozone

air quality, so to better understand the process; researchers have analyzed data from two ozone-polluted cities before, during and after the California drought (Demetillo, Anderson, Geddes, 2019).

Try to analyze the given situation from ecological point of view. Use the plan below:

- 1) possible causes of drought;
- 2) data of air quality in the cities (before the drought, during the drought, after the drought);
- 3) possible effects on humans (Бурмакіна, 2019).

Task 2

The Parisian public transport operator RATP (Régie Autonome des Transports Parisiens) intends to procure up to 800 electric buses by 2024 in order to replace existing diesel buses and combat smog in the greater Paris area in the run-up to the 2024 Olympic Games (Randall, 2019).

Suggest your ideas using the plan below:

- diesel buses in Ukraine;
- electric public transport in the world;
- electric public transport in Ukraine;
- possible year to replace existing diesel buses in Ukraine;
- explain your choice of the year (Бурмакіна, 2019).

Робота з поданими кейсами відбувалась відповідно до такого загального рекомендованого плану роботи з цією інтерактивною технологією:

- 1) загальний опис ситуації-проблеми;
- 2) самостійна робота студентів щодо наведеної проблематики;
- 3) власне аудиторне обговорення ситуації;
- 4) формулювання загального висновку групи щодо вирішення проблеми.

Таким чином, кейси сприяли розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності. Окрім формування лінгвістичної компетентності, відбувалося форму-

вання тематичної, соціокультурної, прагматичної, компенсаторної, навчальної, комунікативної компетентності у складі іншомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти.

Проте практичний досвід показав, що використання ситуаційної методики потребує низки вхідних умов для ефективного досягнення мети. З-поміж них можна виокремити такі:

- достатній рівень володіння іноземною мовою студентів, що забезпечить можливість абсолютного «занурення» студента у кейс;
- добір матеріалу для кейсу, що буде цікавим студентам та дасть змогу реалізуватися з професійної точки зору;
- методична підготовка викладача до створення кейсу;
- професійно-екологічна підготовка викладача іноземної мови, яка може потребувати консультацій викладачів екологічного фаху;
- чіткі критерії оцінювання роботи студента під час опрацювання кейсу.

Висновки. Застосування кейс-технологій екологічного спрямування для формування іншомовної комунікативної компетентності магістрантів може бути ефективним процесом, оскільки залучає студентів до вирішення професійних питань, мотивуючи до активної участі. Проте результативність поданої технології залежить від певних чинників, зокрема попередньої мовної підготовки здобувача, методичної підготовки викладача, його обізнаності в екологічній проблематиці, контенту самого кейсу. Перспективи подальших досліджень включають розроблення кейсів іноземною мовою для студентів екологічної спеціальності, удосконалення критеріїв оцінювання роботи здобувачів освіти, залучених до ситуаційної методики навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Burmakina N. Ecology: the Challenges We Face Today : навчальний посібник. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. 120 с.
2. Іванчук Г. Іншомовна комунікативна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 4 (58). С. 267–274.
3. Лаптінова Ю. Ситуаційна методика у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі театрального мистецтва. *Педагогічні науки*. 2016. № 65. С. 102–108.
4. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 4 жовтня 2018 р. № 1066. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/627/62766/5bb623987f215087813874.pdf> (дата звернення: 04.02.2021).
5. Смелікова В. Підготовка судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Херсон, 2017. 305 с.
6. Demetillo M., Anderson J., Geddes J., Yang X., Najacht E., Herrera S., Kabasares K., Kotsakis A., Lerdau M., Pusede S. Observing Severe Drought Influences on Ozone Air Pollution in California. *Environmental Science and Technology*. 2019. DOI: 10.1021/acs.est.8b04852.
7. Halinen A., Törnroos J. Using case methods in the study of contemporary business networks. *Journal of Business Research*. 2005. № 58 (9). P. 1285–1297. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2004.02.001>.
8. Holubnycha L. Case studies as one of the communication methods of foreign language teaching law students. *Проблеми законності*. 2016. № 135. С. 245–253. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.135.78232>.
9. Johansson S. Case Studies and Their Impact On Teaching And Learning. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1050903/FULLTEXT01.pdf> (дата звернення: 04.02.2021).

10. Karlsson M. What Is a Case Study? URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1051860/FULLTEXT01.pdf> (дата звернення: 04.02.2021).
11. Randall Ch. Paris: RATP to order 800 electric buses by 2024. URL: <https://www.electrive.com/2019/04/10/paris-ratp-to-order-800-electric-buses-by-2024> (дата звернення: 04.02.2021).
12. Yin R. Case Study Research: Design and Methods. London : Sage Publications, 2015. 285 p.

REFERENCES

1. Burmakina N. (2019). Ecology: the Challenges We Face Today. Zhytomyr: ZhNAEU
2. Ivanchuk H. (2016). Inshomovna komunikatyvna kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia inozemnoi movy. [Foreign Language Communicative Competence as Part of Professional Competence of Future Foreign Language Teachers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii. – Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 4 (58), 267–274 [in Ukrainian].
3. Laptinova Yu. (2016). Sytuatsiina metodyka u formuvanni inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv u haluzi teatralnoho mystetstva. [Case-method in Developing Communicative Competence of Future Specialists in the Theatrical Art]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences*, 65, 102–108 [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 101 “Ekolohiia” dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 04.10.2018 r. № 1066. [About Approval of the Standard of Higher Education of the Speciality 101 “Ecology” for the Second (Master’s) Level of Higher Education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1066 dated 04.10.2018]. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/627/62766/5bb623987f215087813874.pdf> [in Ukrainian].
5. Smelikova V. (2017). Pidhotovka sudnovodiiv do profesiino-oriintovanoho spilkuвання zasobamy keis-tekhnologii [Preparation of future navigators for professionally-oriented communication by means of case-technologies.] – *dys. ... kand. ped. nauk – Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies*. Kherson, 305 [in Ukrainian].
6. Demetillo M., Anderson J., Geddes J., Yang X., Najacht E., Herrera S., Kabasares K., Kotsakis A., Lerdau M., Pusede S. (2019). Observing Severe Drought Influences on Ozone Air Pollution in California. *Environmental Science and Technology*. DOI: 10.1021/acs.est.8b04852.
7. Halinen A., Törnroos J. (2005). Using case methods in the study of contemporary business networks. *Journal of Business Research*, 58 (9), 1285–1297. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2004.02.001/>
8. Holubnycha L. (2016). Case studies as one of the communication methods of foreign language teaching law students. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality*, 135, 245–253. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.135.78232>.
9. Johansson S. (2016). Case Studies and Their Impact On Teaching And Learning. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1050903/FULLTEXT01.pdf>.
10. Karlsson M. What Is a Case Study? URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1051860/FULLTEXT01.pdf>.
11. Randall Ch. Paris: RATP to order 800 electric buses by 2024. URL: <https://www.electrive.com/2019/04/10/paris-ratp-to-order-800-electric-buses-by-2024>.
12. Yin R. Case Study Research: Design and Methods. London: Sage Publications, 2015. 285 p.